

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai

2024-02-14 Nr. 1
I 2024-01-31 Nr. 2-382

Kopija:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

DĖL PATIKSLINTO LIETUVOS RESPUBLIKOS GELEŽINKELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGOS ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO BEI LIETUVOS RESPUBLIKOS GELEŽINKELIŲ TRANSPORTO KODEKSO PROJEKTŲ NUOSTATŲ ĮVERTINIMO

UAB „Geležinkelio produkcijos atitikties vertinimo centras“, UAB „Geltransa“ ir UAB „Transachema“ (toliau – geležinkelių sektoriaus atstovai) gavo Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos raštą dėl keičiamų teisės aktų pasiūlymų pateikimo. Geležinkelių sektoriaus atstovai, išnagrinėję patikslintą Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto eismo saugos įstatymo Nr. IX-1905 (toliau – GTESĮ) 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 38, 39, 40, 41, 42, 43 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 19¹ ir 43¹ straipsniais ir priedo pakeitimo įstatymo projektą (toliau – GTESĮ pakeitimo projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodekso 376, 377, 4131, 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – ANK pakeitimo projektas) ir Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodekso 3, 19, 23, 298 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – GTK pakeitimo projektas), teikia savo poziciją bei susijusias pastabas.

Geležinkelių sektoriaus atstovams kelia pagrįstų abejonių tam tikrų GTESĮ pakeitimo projektu ketinamų keisti GTESĮ straipsnių keitimo tikslingumas. Konkrečiai GTESĮ straipsnių, kurie susiję su teisiniu reguliavimu asmenų, kurių darbas tiesiogiai ir netiesiogiai susijęs su geležinkelių transporto eismu, mokymu, egzaminavimu ir reikalavimais šių asmenų mokymo ir egzaminavimo centrams. Išnagrinėjus Reglamentą (ES) 2019/773¹, Direktyvą (ES) 2016/798², Europos geležinkelių agentūros³ (toliau – Agentūra) **teisiškai neįpareigojančia nuomone** dėl Europos Sąjungos institucijų

¹ 2019 m. gegužės 16 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2019/773 dėl Europos Sąjungos geležinkelių sistemos traukinių eismo organizavimo ir valdymo posistemo sąveikos techninės specifikacijos, kuriuo panaikinamas Sprendimas 2012/757/ES, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2021 m. gruodžio 15 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2021/2238 redakcija.

² 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/798 dėl geležinkelių saugos su pakeitimais, padarytais 2020 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/1530.

³ Opinion ERA/OPI/2022-11 of the European Union Agency for Railways for Lithuania regarding two adopted rules setting requirements for staff executing safety-critical tasks.

priimtų geležinkelių transporto direktyvų ir reglamentų perkėlimo į Lietuvos teisės aktus, geležinkelių sektoriaus atstovai laikosi pozicijos, kad **dabartinės GTESI redakcijos apimtis, susijusi su traukinio mašinistu ir kitų asmenų mokymu bei egzaminavimu, visiškai atitinka minėtų Europos Sąjungos teisės aktu reikalavimus.**

Pažymėtina tai, jog Lietuvoje veikiantys geležinkelių infrastruktūros valdytojai ir geležinkelio įmonės (vežėjai) turi laisvę pasirinkti ir patys savo geležinkelių transporto eismo saugos valdymo sistemose nusistatyti geležinkelių transporto darbuotojų mokymo tvarką, mokymo turinį ir kompetencijos įrodymus. Geležinkelių sektoriaus atstovai neturi informacijos, kad bent vienas Lietuvos geležinkelių infrastruktūros valdytojas ar geležinkelio įmonė (vežėjas) būtų pateikęs skundą ar iškėlęs klausimą dėl darbuotojų mokymo ir kompetencijos neatitikties ar netinkamo teisinio reguliavimo, ar to, kad dabartinė sistema būtų pernelyg ribota. Kiekvienas fizinis asmuo gali laisvai pasirinkti mokymo ir egzaminavimo centrą ir taip pat kiekvienas geležinkelių infrastruktūros valdytojas ar geležinkelio įmonė (vežėjas), įgijęs akreditaciją, gali juos įsteigti savo organizacijoje.

Norime akcentuoti, kad valstybė turi teisiškai reguliuoti asmenų, kurie atlieka svarbias užduotis, susijusias su geležinkelių transportu, minimalios kompetencijos ir gebėjimų reikalavimus – dabartinis teisinis reguliavimas tai įgyvendina. Geležinkelių sektoriaus atstovų vertinimu, Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai panaikintų vieningą standartą, o tai turėtų neigiamos įtakos geležinkelių transporto saugai, nacionalinio saugumo užtikrinimui bei konkurencinei aplinkai. Atsižvelgiant į tai, kyla pagrįstų abejonių, kad įpareigojimų verslo subjektams, įdarbinantiems asmenis, kurie atlieka su geležinkelių transportu susijusias svarbias užduotis, švelninimas užtikrins, jog: 1) šie verslo subjektai bus pajėgūs savarankiškai užtikrinti objektyviai profesionalų geležinkelių transporto saugai svarbių darbuotojų rengimą; o 2) Lietuvos transporto eismo saugos institucijai pakaks resursų tinkamai įvertinti reikalavimų įgyvendinimą.

Geležinkelių sektoriaus atstovų vertinimu, Agentūra savo nuomonę pateikė **neįsigilinusi į Lietuvos geležinkelių transporto nacionalinius ypatumus ir į Lietuvoje veikiančio verslo subjektų poreikius dėl jų tobulinimo būtinybės.** Kaip jau buvo minėta, Agentūros nuomonė nėra įpareigojanti, todėl, atsižvelgdami į tai, geležinkelių sektoriaus atstovai prašo Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos tęsti diskusijas su Agentūra, siekiant geriausiai atspindėti Lietuvoje veikiančių geležinkelių sektoriaus įmonių interesus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, teikiame pastabas ir komentarus dėl tam tikrų GTESI pakeitimo projektu siūlomų keisti GTESI straipsnių:

1. 7 straipsnis. 10 straipsnio pakeitimas. Šiame ir kituose GTESI pakeitimo projekto straipsniuose vartojama „pageidaujančių dirbti pavojingoje geležinkelio zonoje“ sąvoka yra

pernelyg siauros apimties. Geležinkelių sektoriaus atstovų teisiniu vertinimu, siūlomi reikalavimai kompetencijai, sveikatai: 1) būtų taikomi tik asmenims, kurie vykdo tam tikrą veiklą pavojuje; 2) neįtrauktų kitų asmenų, kurie taip pat atlieka eismo saugai užtikrinti svarbias užduotis (pvz.: organizuoja ir planuoja) – tai nebūtinai gali būti asmenys, ketinantys dirbti geležinkelių infrastruktūros valdytojo ar geležinkelių įmonėje. Geležinkelių sektoriaus atstovų patirtis rodo, kad **siekiant maksimalios saugos šie asmenys taip pat privalo būti įgiję bent jau minimalią kompetenciją, susijusią su geležinkelių transporto eismo sauga**. Atsižvelgiant į tai, siūlytina įtvirtinti šiuo metu GTESĮ jau vartojamą terminą „asmenys, pageidaujantys atlikti eismo saugai užtikrinti svarbias užduotis“ ir **reguliavimą taikyti visiems subjektams** (įskaitant įmones, kurios nėra geležinkelių infrastruktūros valdytojai ar geležinkelių įmonės) arba palikti GTESĮ teisinio reguliavimo *status quo*.

Pažymėtina ir tai, kad šiuo GTESĮ straipsniu įtvirtinta pareiga geležinkelių infrastruktūros valdytojams ar geležinkelių įmonėms dėl mokymo pajėgumų suteikimo nediskriminaciniais pagrindais nėra vieninga, ypač valstybės valdomos AB „Lietuvos geležinkeliai“ įmonių grupės atveju. Pavyzdžiui, UAB „Geležinkelio produkcijos atitikties vertinimo centras“, pripažintas traukinio mašinistų mokymo ir egzaminavimo centras, ne kartą kreipėsi į AB „LTG Cargo“, UAB „LTG Link“, AB „LTG Infra“ dėl informacijos ir mokymų pajėgumų suteikimo, tačiau šios įmonės savo atsakymuose (žr. Priedą – AB „LTG Infra“ 2023-12-20 raštą Nr. SD(INFRA)-4552/2023 „Dėl prieigos prie techninės informacijos apie geležinkelio stotis“) ignoravo šią GTESĮ nuostatą, galimai siekdamas išvengti didesnės privačių kapitalo geležinkelio įmonių (vežėjų) konkurencijos. **Geležinkelių sektoriaus atstovai pažymi, kad šis GTESĮ straipsnis praktikoje iš esmės neveikia, kadangi mokymo pajėgumų apibrėžimas aiškiai ir konkrečiai nėra detalizuotas nei šiame įstatyme, nei poįstatyminiuose teisės aktuose.** ANK pakeitimo projekte numatytos sankcijos dėl šios pareigos nevykdymo yra per švelnios, palyginti su galima žala, kurią gali sukelti šiame straipsnyje įtvirtintos pareigos ignoravimas subjektams, vykdančiams traukinio mašinistų ir kitų asmenų mokymą.

2. 13 straipsnis. 20 straipsnio pakeitimas. Šio straipsnio pavadinimą siūlytina pakeisti ir išdėstyti taip: „20 straipsnis. Reikalavimai fiziniam asmeniui, pageidaujantiems atlikti eismo saugai užtikrinti svarbias užduotis“ ir šiame bei kituose GTESĮ pakeitimo projekto straipsniuose įtvirtinti, kad visi asmenys, neatsižvelgiant į tai, kokioje įmonėje ar organizacijoje dirba, tuo atveju, jei vykdydami darbo funkcijas atlieka su geležinkelių transporto eismo sauga susijusias svarbias užduotis, **privalėtų baigti mokymo kursus ir išlaikyti egzaminus pripažintuose mokymo ir egzaminavimo centruose**. Šis nacionalinis reguliavimas, geležinkelių sektoriaus atstovų vertinimu, būtinas užtikrinti bent minimalią asmenų kompetenciją ir gebėjimus tinkamai atlikti užduotis –

užtikrinti geležinkelių transporto saugumą bei išvengti tragiškas pasekmes galinčių sukelti avarių ar incidentų.

Visiškas reikalavimų, susijusių darbuotojų kompetencija, mokymu bei žinių vertinimu, švelninimas, įtvirtinant teisę tai vykdyti geležinkelių infrastruktūros valdytojams ir geležinkelio įmonėms (vežėjams) patiems, nusistatant tai tik savo SVS, yra kritiškas ir **grėsmių valstybės saugumui aspektu**. Pažymėtina, kad jau dabar Lietuvoje dalis įmonių, įskaitant ir tas, kurių veikla yra susijusi su geležinkelių transportu, dėl darbuotojų trūkumo ir veiklos kaštų mažinimo tikslų įdarbina užsieniečius (įskaitant atvykusius iš Rusijos ir Baltarusijos ir kitų Lietuvai nedraugiškų šalių), kurių dalis, darytina prielaida, jau atlieka eismo saugai užtikrinti svarbias užduotis. Atsižvelgiant į tai, geležinkelių sektoriaus atstovai prašo Įstatymo projektu teikiamus siūlymus vertinti ir nacionalinio saugumo interesų užtikrinimo aspektu.

3. GTESĮ pakeitimo projekto 20 straipsnio pakeitime ir kituose susijusiuose straipsniuose yra įtvirtinta nauja sąvoka **„Pažymėjimą išdavęs arba paskutini kartą jį atnaujinęs egzaminavimo centras“**. Darytina išvada, kad fizinis asmuo, kuris išklaušė periodinius mokymo kursus mokymo centre (privalomus fiziniams asmenims, pageidaujantiems atlikti eismo saugai užtikrinti svarbias užduotis) **turėtų kreiptis tik į egzaminavimo centrą, kuriame laikė egzaminą**. Išduotų pažymėjimų pratęsimas yra susijęs su administravimo kaštais ir pagal GTESĮ pakeitimo projekto 22 straipsnio 6 dalies 8 punktą informaciją apie išduotų pažymėjimų pakeitimą, galiojimo atnaujinimą, sustabdymą, galiojimo sustabdymo panaikinimą ir galiojimo panaikinimą, egzaminavimo centras eismo saugos institucijai turėtų teikti neatlygintinai. Daugelis fizinių asmenų, kurie kreipiasi į egzaminavimo centrą dėl pažymėjimo galiojimo pratęsimo, supranta, kad ši paslauga turi būti teikiama nemokamai. Šiuo GTESĮ pakeitimu fizinis asmuo galėtų kreiptis į bent kurį egzaminavimo centrą, nebūtinai į tą, kuriame laikė egzaminą. **Atsižvelgiant į tai, įmonės, kurios teikia egzaminavimo, įskaitant ir pažymėjimų administravimo paslaugas, patirtų papildomus administracinius ir finansinius kaštus, todėl siūlytini keli alternatyvūs sprendiniai**. Siūlytina: 1) GTESĮ pakeitimo projekto 22 straipsnyje įtvirtinti nuostatą, kad egzaminavimo centrai už asmenų egzaminavimą, išduotų pažymėjimų pakeitimą, galiojimo atnaujinimą, sustabdymą, galiojimo sustabdymo panaikinimą ir galiojimo panaikinimą **turėtų teisę asmenims, prašantiems minėtu paslaugu, nustatyti aptarnavimo mokestį**; arba 2) įtvirtinti nuostatą, kad išduotų pažymėjimų administravimą tiesiogiai vykdytų eismo saugos institucija; arba 3) įtvirtinti nuostatą, kad kreiptis dėl pažymėjimo pratęsimo galima **tik į tą egzaminavimo centrą, kuriame buvo laikytas egzaminas** (t. y. būsimus pažymėjimo administravimo kaštus galėtų įskaičiuoti į egzamino kainą). Pažymėtina tai, kad privačiose įmonėse įsteigtų egzaminavimo centrų veikla **nėra valstybės subsidijuojama**, todėl

patiriamais kaštais grįsto apmokėjimo mechanizmo teisinio reglamentavimo nustatymas yra būtina tokių centrų veikimo sąlyga.

4. **25 straipsnis. Įstatymo papildymas 43¹ straipsniu.** Siūlytina šį GTESĮ pakeitimo projekto straipsnį pakeisti visiškai. Pagal šį straipsnį ir galiojančius poįstatyminius teisės aktus, neįvertinus galimų rizikų, **nepakankami reikalavimai traukinio mašinistams ir kitiems darbuotojams, kurie atlieka eismo saugai užtikrinti svarbias užduotis**. Pavyzdžiui, VŠĮ „Aukštaitijos siaurasis geležinkelis“ valdomoje geležinkelių infrastruktūroje riedmenimis veždami žmones, traukiniai kerta geležinkelio pervažas ir kt. Remiantis Įstatymo projektu, traukinį galėtų valdyti asmuo, tik išklausęs neapibrėžtos apimties kursus, be teorijos žinių ir gebėjimų egzamino, t. y. be objektyvaus šio asmens kompetencijų įvertinimo, o tai, geležinkelių sektoriaus atstovų vertinimu, **neužtikrintu pakankamos geležinkelio transporto keleivių saugos**.

5. **GTK pakeitimo projektas.** Siūlytina papildyti GTK pakeitimo projektą ir GTK 28 straipsnio 2 dalį pripažinti netekusiu galios. Siekiant to, kad Lietuvoje būtų lygios ir nediskriminacinės teisės ir sąlygos vykdyti veiklą visoms Lietuvoje ir Europos Sąjungoje veikiančioms licencijuotoms geležinkelio įmonėms (vežėjams), šiame straipsnyje įtvirtintą **išskirtinę diskriminacinę teisę siūlytina panaikinti**. Geležinkelių sektoriaus atstovų vertinimu, šiuo GTK straipsniu yra išskirtinai proteguojamos dvi valstybės valdomos geležinkelio įmonės (vežėjai) AB „LTG Cargo“ ir UAB „LTG Link“ ir dėl šios priežasties kitos įmonės neturi teisės teikti krovinių ir keleivių vežimo paslaugų tranzitu lygiaverčiai taip, kaip, pavyzdžiui, jas teikia įvairios įmonės automobilių transportu.

Apibendrinami tai, kas išdėstyta aukščiau, geležinkelių sektoriaus atstovai laikosi pozicijos, kad perteklinis geležinkelio įmonių (vežėjų) ir geležinkelių infrastruktūros valdytojų vykdomos veiklos procesų švelninimas, **ypač veiklos, kuri yra susijusi su geležinkelių transporto sauga Lietuvoje, yra per ankstyvas ir neįvertinantis esamos geležinkelių transporto (saugos) padėties**. Siekiant išvengti papildomų su nacionalinio saugumu susijusių grėsmių, taip pat grėsmių, susijusių su geležinkelių transporto keleivių sauga, prašome persvarstyti Įstatymo projektu teikiamus siūlymus. Nors geležinkelių sektoriaus atstovų veikloje visų procesų esminis veiksnys – sauga, tačiau praktikoje pastebima atvejų, kai dalies Lietuvoje veikiančių geležinkelio įmonių (vežėjų) ir geležinkelių infrastruktūros valdytojų veikloje šis prioritetas nėra tinkamai įgyvendinamas (situaciją iliustruoja su UAB „LTG Link“ veikla susiję atvejai dėl traukinių priežiūros, neretai pasikartojantys traukinių gedimai, su tuo susiję keleivių skundai), ar AB „Lietuvos geležinkeliai“ įmonių grupės požiūris į grėsmes valstybės saugumui (iki šiol traukos riedmenyse yra naudojamos KLUB-U saugos sistemos, kurios dar prieš 5 metus pripažintos grėsmę keliančiomis valstybės saugumui). Geležinkelių

sektoriaus atstovai prašo atsižvelgti į išdėstytą poziciją ir pateiktus argumentus. Esant poreikiui, esame pasirengę pristatyti mūsų poziciją susitikimo metu.

PRIEDAS. AB „LTG Infra“ 2023-12-20 raštas Nr. SD(INFRA)-4552/2023 „Dėl prieigos prie techninės informacijos apie geležinkelio stotis“.

UAB „Geležinkelio produkcijos atitikties vertinimo centras“

Direktorius Žilvinas Urbutis

(parašas)

UAB „Geltransa“

Direktorius dr. Stasys Steišūnas

(parašas)

UAB „Transachema“

Generalinis direktorius Jonas Varkulevičius

(parašas)